

DISPUTATIO MEDICA
 INAUGURALIS,
 DE
 HÆMOPTOE,
 QUAM,

ANNUENTE SUMMO NUMINE,

Ex Auctoritate Reverendi admodum Viri,

GULIELMI ROBERTSON, S. S. T. P.
 ACADEMIÆ EDINBURGENÆ PRÆFECTI;

NEC NON

Amplissimi SENATUS ACADEMICI consensu,

Et nobilissimæ FACULTATIS MEDICÆ decreto,

PRO GRADU DOCTORIS,

SUMMISQUE IN MEDICINA HONORIBUS ET PRIVILEGIIS

RITE ET LEGITIME CONSEQUENDIS;

Eruditorum examini subicit

T H O M A S C A W. *K*

Ex Carolina Meridionali.

Prid. Id. Junios, hora locoque solitis,

EDINBURGI:

Apud BALFOUR, AULD, et SMELLIE,

Academiae Typographos.

M.DCC.LXIX.

DISPUTATIO MEDICA

IN AGGREGATIONE

THE M. O. F.

OTAM

ANNUS 1870

GUILIELMI ROBERTSON

ACADEMIAE TOPIGRAPHICAE

ACADEMIAE TOPIGRAPHICAE

ACADEMIAE TOPIGRAPHICAE

PRO GRABU DOCTORIS

ACADEMIAE TOPIGRAPHICAE

ELITE ET LACONIC

BRITISH MUSEUM

THOMAS

Ex Officio

PRO GRABU DOCTORIS

EDINBURGH

AND BALFOUR

ACADEMIAE TOPIGRAPHICAE

M. DOUGLAS

ALEXANDRO GARDEN, M. D.

CAROLIPOLI IN CAROLINA MERIDIONALI MEDICO,
VIRO FAMA MERITO SECUNDA,
CUM AMICITIAE QUAE ILLI CUM PATRE
SUO INTERCESSIT,
TUM MULTORUM QUIBUS IPSE AB EO AD AFFECTU EST
BENEFICIORUM MEMOR;

ITEM

ROBERTO PHILP,

ARMIGERO,
IBIDEM INCOLAE,
TUTORI SUO NUPER INCORRUPTISSIMO,
OB QUOD, ET MULTA AB EO IN SE COLLATA
ALIA BENEFICIA,
QUORUM NUNQUAM EX ANIMO EXCIDET MEMORIA;

DENIQUE

JOANNI CAW,

PATRUO SUO,

ET

JOANNI CAW,

FRATRI SUO PATRUELI,
SIBI CARISSIMIS IN SE SEMPER PIISSIMIS,
HUNC PRIMUM STUDIORUM EXEMPLUM
ANIMO GRATO

D D C. Q.

THOMAS CAW.

ALEXANDRO GARDEN, M.D.

CAROLINOL IN CAROLINA MERRIONALLI MEDICO,
VIRO TAM MERITO SECUNDA
CUM AMICITIAE QUAE FUI CUM PATRE
SVO INTERCESSIT,
CUM VULTORUM QUORUM IPSAE ADHESCENT
BENEFICIORUM MEMOR;

ITEM

ROBERTO PHILLIPS

ARMIGERO,
IBIDEM IN COLLE
TUTORI SUO NOTER, IN GORRUPHUSINO,
OE QUOD ET MULTA AB EO IN SE COLATA
ALIA BENEFICIA,
QUORUM NUMERUM EX ANIMO EXCHDET MEMORIA;
BENIGNE

JOANNI C. A. W.

PATRI SUO.

ET

JOANNI C. A. W.

FRATRI SUO PATRIBUS
SIBI CARISSIMIS IN SEMPER PISSIMIS
HUNC PRIMUM STUDIORUM EXEMPLUM
ANIMO GRATO

D. D. C.

THOMAS C. A. W.

DISPUTATIO MEDICA

DE

HÆMOPTOE.

HÆMOPTOE quam tractaturus sum, est sanguifluxuum Sauvagesianorum, Cullenianorum hæmorrhagiarum, genus. De quo priusquam loquar, pauca totius ordinis communia, quo illustrior natura illius sit, exponam.

HAEMORRHAGIAE, seu profluvia sanguinea, a pathologis in activa et passiva diducuntur. Activa cum pyrexia, passiva sine hac, sunt. Passiva ad partium affectus, ut vulnera, erosiones, vel laxitatem, pertinent. Quae, ut a proposito aliena, nobis omittenda sunt; de activorum ordine solo loquuturis.

A

ACTIVAE

ACTIVAE hæmorrhagiae in aucta vasorum actione, unde profluit sanguis, consistunt. Quae actio aucta esse universorum vasorum sanguiferorum potest; ideoque cum totius corporis aut partis laborantis febre, praeceunte frigore, est, quod perpetua pyrexiae nota reperitur. Haec in praeceunte congestione posita sunt, ut turgentia loci laboraturi vasa prius plerumque ostendunt. Eodemque spasmus postea et frigoris sensus, eum inchoans et totas fere arterias irritans, spectant. Sanguis in vasa quaedam congestus creat molestiam; molestia reactionem cerebri excitat, in minimorum vasorum spasmum vel constantem vel cum hoc conjunctam. Qua vero ratione fiat, ut spasmum frigus seu horror designet, non audeo dicere. Sed rem ita esse non est addubitandum. Haemorrhagia porro cum inflammatione in hoc convenit, quod habitus phlogisticus eam fere comitatur. Nam, quod nota utriusque est, sanguis in utroque lympham coagulabilem tendit separare. Solumque

lumque inter utramque hoc interesse videtur, quod hæmorrhagia in vasa quorum fines facilem patefactionem aut rptionem recipiant, et sic sanguinem rubrum effundant; inflammatio in vasa hoc non patientia, incidunt.

CONGESTIONIS causa est sanguis inæqualiter in alias partes quam in alias magis tendens. Quod rursus duabus rationibus fieri potest; vel quia aliae partes resistentes sanguinem sic dirigunt, vel quia partis laborantis relaxatio, ejus impetui cedens, plus justo recipit. Quae sola utique causa non est.

NAM, cum certus tensionis modus actionibus, cum totius corporis tum partium, necessarius sit, ita ea nimia saepe esse periclitatur. Quod ubi fit, cum alii morbi plurimi, tum inflammatio et hæmorrhagia, prae caeteris incidunt. Neque sine tensione, seu pleno hoc habitu justo majore, hæmorrhagia, saltem paulo major, facile nascetur.

Sic

Sic tensa vasa sensibilia et irritabilia, adfluente ad ea sanguine, fiunt. Itaque cerebrum ad reagendum stimulatur: quæ rursus reactio ad hæmorrhagiam et inflammationem faciendam pertinent.

VERUM cum hæmorrhagiam faciat habitus inflammationis, alia magis quam alia loca adfectans, licet hinc partium relaxatio, illinc vis resistens hoc regens, quolibet vitæ tempore et qualibet in parte fieri et morbum facere, queant; tamen, quia quadam ætate et quibusdam in partibus progrediente vitæ id sæpius fit, ad hæmorrhagiam clarius intelligendam, vitæ progressus ejusque effectum ad hanc rem consideranda sunt.

VITÆ progressus de quo loquor effectum est, varium vasorum sanguiferorum libramen. Cujus in certo quodam statu hæmorrhagiæ origo, nempe congestio, posita est.

CONGESTIONIS igitur, quo propius rem perveniatur, causa ad tres status seu habitus

habitus partium, ratione vasorum libraminis habita, redit. Nam primum, pars aliqua ejus molis ejusve densitatis esse potest, ut sibi accommodam sanguinis copiam sine distentione nimia non recipiat: Secundo, pars esse potest, quae licet molis et densitatis idoneae sit, ob sui propriam aut aliorum mutationem, plus justo recipiat: Tertio, ad partem solito minus tensam, aut solitoq. capaciorem, nimium sanguinis confluere potest. Atque ii status in sanguinis inaequali impetu ita constant.

NAM praeterquam, ut supra dictum est, quod tensio quaedam ad plenum habitum accedens, totius corporis et partium actionibus necessaria est; eidem tensioni seu plenescenti quasi, praecipue arteriarum habitui, corporis incrementum debetur; id quod iniens aetas humana fatis demonstrare videtur; idem a certo arteriarum et venarum libramine, ratione molis et densitatis habita, oriri, experimenta Vintringamiana quoque evincunt.

6 DE HÆMOPTOE.

vincunt. Sed is plenescens habitus ad morbum prima vitæ parte non insurgit; tum enim arteriæ, magis distensiles præ venis, cordis viribus cedunt. Eaedem postea, densiores usque factæ, cordi magis magisque contra, sicut et ipsis quoque venis, resistunt, et exquisitè corpus tandem replent. Quod tandem quoque habitum hæmorrhagicum acquirit. Quo fit ut hæmorrhagiæ eo frequentiores sint, quo propius pubertatem puerilis ætas accedat. Quo maxime tempore sanguis præ caeteris locis e naribus erumpere solet. Jam enim arteriæ multum addensatæ, vixque amplius distensiles, hinc actione cordis, illinc resistenti venarum repagulo, valide contra resistunt. Sed in venas tamen, quam cor minus adhuc valentes, cum in illas abundantiae quicquid subest, conjicere nequeant, necdum alius exitus permittatur; ut vehemens cum corde certamen sit, abundantia arteriis contineatur, et si qui fines eorum sive exiliores, sive laxiores paulo, seu
alioquin

alioquin obnoxii sint, ii irruente sanguine magis periclitentur, necesse est. Itaque, ut in hac re, concitus brevi per carotides itinere sanguis cito caput onerat; simul, quia rubra capitis vasa et numerosa sunt, et in laxa membrana omnibus capitis vasis, five externis five internis adnexa, disponuntur; ideo eadem abundantiae magis erunt opportuna. Quod autem hic capitis habitus subsit, et sanguis hoc tempore praecipue naribus effluat, id partim conformationi organicae, partim sanguinis huc impetui, cujus rei reddere rationem non auesim, deberi, haud obscurum confessumque inter medicos est. Estque haec una libraminis vasorum mutatio progrediente vita incidens. Cui mox alia, partesque alias haemorrhagiis adfectura, succedit.

NAM crescens usque vasorum, praecipue arteriarum, vis cordi resistens, ut quaedam vasa, imo arteriarum ipsarum fines quidam extremi, distenti paulatimque patefcentes, tandem apertis osculis sanguinem

guinem profundant, efficit. Quorum
vasorum in numero minimae in utero
arteriae, sic distentae laxataeque, abun-
dantiam sanguinis recipiunt, qua et cor-
dis vi a tergo per consuetudinem apertae
tonum tandem perdunt, et certis circui-
tibus sanguinem natura effundunt. Cu-
jus rei causa crescens, indidem haemor-
rhagiam etiam praeter naturam concit-
tat. Idque in ipsis pubertatis temporibus
mulieribus a decimo quarto circiter ad
decimum octavum aetatis annum inci-
pere quidem solet, facitque ut minus
quam viri illae aliis deinde haemorrha-
giis forsitan plectantur.

Postea, corpore ad vigorem suum ad-
propinquante, quo tempore illud non
amplius crescere, quia vis arteriarum
resistens et cordis propulsatrix pari inter
se discrimine libretur, medicorum com-
munis opinio, etiam experimentis Vin-
tringamianis confirmata, est; ob hanc
ipsam causam, quia arteriae amplius non
distenduntur, ut abundantiae exquisitae
inprimis,

inprimis, ideoque hæmorrhagiæ summum sit periculum, necesse est. Quia vero arteriæ non solum cum corde sed etiam cum venis exquisitè hoc tempore librantur, omnis sanguinis abundantia, impetus omnis auctus, in arterias adhuc inclinabunt. Qui habitus ab octodecimo fere ad tricesimum quintum annum perdurat. Quo temporis spatio, prout pars quæque minima præ reliquo corpore est, ita his hæmorrhagiis maxime periclitabitur; ideoque nulla magis pulmonibus. Quo fit ut hæmoptoe circa humanæ vitæ vigorem intra annos fere descriptos mortales adeo infestet.

PORRO, et hoc tempore elapso, cum jam arteriæ densitate insigni, et vi resistendi, superare venas, superare cor incipiant, habitus hæmorrhagicus arteriosus paulatim se remittit; quæque circuitibus aut per consuetudinem redeunt, illius notæ hæmorrhagiæ, perturbato circuituum ordine, infracta consuetudine, omnino demum desinunt.

B

ITAQUE

ITAQUE non solum e naribus, e pulmōnibus, et ex utero præter naturam quæ sunt, diu ante reprimuntur; sed et ex eodem hoc profluvium naturale, copia magis atque magis imminuta, circa quinquagesimum fere annum ex toto demum sistitur. Pro quibus, abundantia sanguinis jam tum post annum tricesimum in venas transmutata, contrariæ notæ, scilicet venosæ hæmorrhagiæ, succrescunt, et præcipue ab anno modo nominato ad vitæ terminum vigent. Idque hac ratione evenit.

SI quo casu, ut impedita cordis actione similibusve, in plenis venis sanguis stagnat; ea stagnatio sanguini ex arteriōlis extremis in extremas venulas transeunti resistit. Cujus eventus duplex est.

PRIMUM enim anatomia docere videtur, non minus venulis quam arteriōlis extremis, in loco aut circa eum, ubi inter se utraque committuntur, sua cuique vasa exhalantia esse. Versusque vascula ea venosa exhalantia sanguinem in venu-

lis

lis stagnantem posse ultro tendere, per eadem effundi, et sic hæmorrhagiam venosam dare, nihil veri similius est. Est autem hæmorrhagia venosa, quia et a parte venarum incidit, et a sanguinis in iis congestione oritur.

PORRO, quod magis manifestum est, venosa abundantia aut stagnatio sanguini arterioso resistere, eum per arteriolas exhalantes expellere, et hæmorrhagiam sic quoque efficere, potest. Quæ, quia impedimento venoso nascitur, hæmorrhagia quoque venosa ducenda est.

IDQUE utrumque hæmorrhagiæ genus, licet sine aucta universarum arteriarum actione, ideoque sine insigni partis congestione hæmorrhagiæ præeunte, incidere possit; tamen, præsertim in posteriore exemplo, tum cordis et arteriarum vis, tum minimarum partis laborantis arteriolarum adaucta actio, sanguine per exhalantia vascula concitato, ad hæmorrhagiam faciendam conferunt; verum et hanc hæmorrhagiam, cujus ab impedimentis aut abundantia venosa pendet origo, etiam pro venosa habemus.

ATQUE

ATQUE hæc hæmorrhagiæ iis venis præ caeteris usu venient, in quibus stagnationis maximum erit periculum; ideoque præ caeteris venæ portarum. Ergo,

ANTE omnia a venis hepaticis earumque ramis plenus habitus venosus, inclinante vita, potissimum incipiet; et ob has quidem causas. Primum enim hi rami sine valvulis sunt; deinde quod hoc incommodi auget, extremi eorum in pendula corporis parte fiti, sanguinis recta adscendentis ponderi necessario subjacent; tum ipsi, in laxa tela cellulosa dispositi, minus fulciuntur, item stercore duro in rectum laxum et ipsum impactu comprimuntur; denique eorundem per rectum, per colon, per magnam mesocoli partem usque, ad jecoris portam, conjuncta his omnibus incommodis, maxima longitudo est. Postremo, eodem illud accedit, quod ex omnibus venis cordis et arteriarum vis ad has minime pervenit. Non igitur mirum est, si et primum et præcipue sanguis

guis in eos regeſtus creet hæmorrhagias. Hinc igitur hæmorrhoids frequentiffimus morbus, et quatenus ad inteſtina iidem rami perveniant, hinc quoque morbus niger Hoffmannianus, Sauvageſiana et Hippocratica Melaena, originem trahunt.

RESTAT alia hæmorrhagia venoſa, ſcilicet, ut arterioſa, ex naribus. Nam venae capitis, inclinante ætate humana, præſertim in ſenectute, maximeque hac infirma, tam quia cordis vis hoc tempore natura debilitatur, tam quia, ut etiam debilius ſanguinem ſurſum ad caput ſuſcitet, neceſſe eſt, repleti, turgere, ſtaginare, et arterioſi ſanguinis adſcenſum impedire, periclitantur. Quo fit, ut ob ſimiles iis, quibus arterioſa incidere dicta eſt cauſas, ſcilicet pervios vaſorum capitis extrinſecus et intus uſus, et laxam eos continentem membranam, venoſa quoque hæmorrhagia provectis aut conſectis ætate adeo ſæpe incommodet.

QUAE

QUAE abundantia sanguinis, si in vasa nasi effundi levatique nequit, primum feri in cerebrum effusi, ideoque apoplexiae et comatis causa erit; ut multa in cadaveribus visa a MORGAGNIO et LIEUTODIO memorata, et a CULLENO nostro, in praelectionibus super eagrotantes praeterita hyeme in usum pulcherrime deducta, ut ex disputatione GODVINIANA de Epilepsia disci potest, ostendunt: deinde, eadem aucta causa, ipse sanguis eodem effusus haemorrhagiam apoplecticam seu apoplexiam sanguineam Hoffmannianam concitabit.

ERGO ex fluxuum Sauvagesianorum primo ordine, primaeque alterius parte, ubi ille undecim sanguifluxuum vel haemorrhagiarum genera comprehendit, nos ingeniosissimum nostrum et emendatissimum praeceptorem CULLENUM auctorem secuti, quinque, quarum rationem explicavimus, scilicet illius haemorrhagiam, nostram ex naribus haemorrhagiam, item haemoptysin illius, nostram haemoptoen, denique menorrhagiam,

menorrhagiam, tum hæmorrhoida, postremo melaenam, retinenda, judicamus. Quibus hæmorrhagiam apoplecticam, si non superaddi pro sexto genere, quia is morbus extrinsecus se non prodens, minus manifestus est, saltem cum hæmorrhagia e naribus conjungi oportebit.

CONTRA, ex sex quæ reliqua sunt Sauvagesianis generibus stomacace, hæmatemesis, et hæmaturia, vel vitia organica sunt vel aliorum morborum partes seu symptomata. Hæpatirrhæa et raro incidit; neque ipse morbus sed et aliorum quoque pars reperitur. Et quis, qui non ex aucta vasorum partis totiusve corporis actione, sed aut ex imbecillitate aut noxiis extrinsecus advenientibus, eum ortum reputet, abortum pro hæmorrhagia activa habeat? In dysenteria vero sanguinis profuvium tantummodo symptoma est, ac ne id quidem necessarium; siquidem dysenteria sine sanguine profuso et esse potest et sæpe revera est.

HÆC

HAEC de communi haemorrhagiarum natura, ad genus, de quo sermo futurus est, explicandum eo magis praefandum putavi, quod nullum unum, dempta reliquorum ratione, genus mihi bene explicabile videtur. Jamque ad haemoptoen transeundum est.

HÆMOPTOE

EST sanguinis rutili plerumque et spumei, cum pyrexia, tussi comitante, sputum.

SUB sputi primam accessionem universae cutis horror, extremorumque artuum, praecipue pedum, frigus sentitur. Tergum dolet, membra lassā gravantur, Ventris murmura, inflatio et durities sunt. In imo pectore motus undulans cum gravitatis sensu percipitur. Ad quae circa praecordia anxietas et nausea, item pectoris angustia et tussendi cupiditas, accedunt. Os salem sapit; et in asperae arteriae

arteriae tractu titillans pruritus sanguinem jam ad exitum vicinum praemonet. Postremo is, strepente pulmone, anhelante spiritu, cum arteriarum percussibus celeribus, mollibus, et undosis, spumeus, rutilus, ac coccineus ore erumpit. Quae tamen non omnibus omnia, sed aliis hominibus aliter usu veniunt.

QUAE ipsa, suppresso jam sputo, eadem, fere cum eodem pulsum habitu huncque calore comitante, rursus redeunt. Nonnunquam etiam cum magna febre perque circuitus repetunt. Ea autem febris sub vesperam plerumque recurrit. Cui frigus intermittentium februm instar, subsequente calore et sputum referente, interposito integritatis intervallo, praeit. Neque ejusdem febris bis die revertentis exempla etiam defunt.

PERACTO sputo, anxietas et circa praecordia gravitas fere levantur. Urget tamen tussis, eo saevior, quo profundius pruritus de quo relatum est intus subsentitur. Neque et somnus non insince-

rus subinde interpellatur. Postremo decedens sputum pituitae viscidae multum aliquando ore rejectum sequitur.

DEFINITIO supra tradita ad haemoptoen a simili quovis malo distinguendam sufficere videtur. Verum nequid, quo illustrior ejus natura reddatur, desit, a tribus aliis haemorrhagiae generibus quemadmodum discernenda sit, ostendam. A narium haemorrhagia, ubi aliquando expuitur quoque sanguis, in hoc distat, quod is non cum tussi prorumpit. Idemque simul e naso profluens discrimen certum addit. Eandem a stomacace, in quo morbo ore etiam sanguis promanat, pyrexiae signa absentia, neque tussis, si qua simul incidit, sputum agens, distinguunt. Quin et eadem pyrexiae indicia non adparentia, et sanguis cum vomendi manifesto impetu niger, alimentive reliquiis commixtis, et sine tussi effluens, haemoptoen ab haematemesi satis superque segregant*. Cum reliquis vero,

* Savar. nos. meth. de haemoptysi.

ro, quotquot sunt, morbis nihil commune, similitudinis nihil habet.

NATURA hæmorrhagiæ activæ generum, rejectis Sauvagesianis sex, exposita eamque in aucta vasorum partis adfectæ actione, ideoque cum pyrexia constare monstrato; ut hæmoptoe in aucta eadem arteriolarum pulmonum actione, pyrexia comitante, constet, quod præmonitum quoque est, necessario sequitur. Quæ igitur nota an toti hæmoptyseos Sauvagesianæ orbi conveniat, et omnes ejus species percurrat, quo nostra morbi generis opinio clarior sit, deinceps videamus.

ERGO e septemdecim speciebus quas ille constituit, nos duodecim, traumaticam ipsius, catamenialem, scorbuticam, variolosam, asciticam, catarrhalem Bontii, ab hirudine ortam, periodicam, traumaticam HOLLERII, calculosam, sphacelo pulmonis natam, et spleneticam, rejicimus; catarrhalem Galenianam seu hæmoptysin Indicam Bontii, ex tuberculo pulmonum

pulmonum genitam, et forsan phthificam, addubitamus. Accidentalem et habitualementin retinemus. Traumaticam Sauvagesianam, ab hirudine ortam, traumaticam HOLLERII, calculosam, et pulmonum sphacelo natam, qui nihil aliud quam eorum textura resoluta aut laxata est, quis non e pulmonum corpore vulnerato, contuso, laeso, aut relaxato, ideoque vitio organico ortas, nec in sanguine ad pulmones per causas toti corpori communes percito positas, primo intuitu cernat? Neque in iis omnibus cum morbo, ac vix post eum quidem, pyrexiam, ideoque aliunde siquando innascitur, natam video. Igitur omnes hae species cum passivum sputum tantummodo edant, non solum ab hoc genere, sed et toto haemorrhagiarum ordine, ut saepius jam dictum est, alienae sunt.

PORRO, quia scorbutica, variolosa, ascitica, catarrhalis Bontiana, periodica, et splenetica sunt vel symptomata vel effecta aliorum morborum, pro morbis non sunt habendae, nedum pro haemoptoe iusta habeantur. E quibus insuper scorbutica et
ascitica,

ascitica, ad firmorum laxitatem et extremam horum, ut et humorum, dissolutionem relegandae, praeterquam quod haec hydropis extremi, illa mali scorbuti, symptomata sunt, in passivo sanguinis exitu omnino consistunt. Variolosam denique, catarrhalem BONTII, periodicam et spleneticam, quia prior a variolis confluentibus; altera a catarrho, tussi ferina, pleuritide, aut peripneumonia; tertia a haemorrhoidae suppressa; novissima ab impedimentis durisve lienis aliorumve viscerum tumoribus, pendent; sui quamque unde ortus est morbi symptoma aut effectum esse, quis non fatebitur? Praeterque hoc, quoniam reliquae tres quilibet pulmonibus et qualibet aetate, dempta communi corporis causa ad justam haemoptoen necessaria, periodica vero post aetatem haemoptoe verae arteriosae propriam, eveniunt, hoc etiam nomine ad nostrum morbum nihil pertinere ducendae sunt. Quod si in nonnullis his speciebus, ut variolosa, catarrhali,

li, periodica, spleneticaque, sanguis ad pulmones percitatus videatur; tamen, quia id tantummodo casu et pro tempore, et ex aliena ab hæmoptoe causa fit, idcirco nihilo magis illae species pro hæmoptoicis veris agnoscendae sunt. Quin et, merum sanguinis ad pulmones impetum auctum non satis ad hæmoptoen dandam esse, post modo dicetur.

QUOD autem ad catamenialem speciem attinet, mirum mihi videtur quod vir gravis morbis adnumerarit id, quod ne morbum quidem esse ipse non negavit. Praeterea ut morbus sit, menstruorum suppressorum effectus tantum erit, reductisque unde ortus est menstruis protinus desiturus. Rejectis igitur reliquis,

E tribus speciebus Sauvagesianis quas addubitavimus, phthisicam, catarrhalem Gallenianam, quaeque ex tuberculo pulmonum oritur, dubitandi causas accipe. Si prius signa hæmoptoes propria adparuerunt, in ruptam vomicam tuberculumve illa desinere, ac sic quoque

quoque cum iis conjungi potuit; si nihil hæmoptoicum præiit, tam phthificam speciem, quam ex tuberculo natam, rejicio. Nam, ut vomicam hæmoptoe subesse et ab ea ipsa gigni, mox ostendere conabor, ita morbo et signis ejus præiens vomica, magnam creat suspicionem, sputi causam ex organico pulmonis vitio solo ortam, et hæmoptoës verae activae non esse originem. Catarrhalis species, licet veram hæmoptoen plurimum signis referat, tamen, si causam spectes, eo anceps reperietur, quod catarrhus, diversus morbus, vel fecit sputum vel una cum eo incidens propria secum signa traxit. Neque aliter lis dirimenda est, quam signa hæmoptoës præierint necne, et ætatis et corporis habitus ratione habita.

ERGO, ut sententiam meam de omnium viri illustris specierum causis uno aut altero verbo concludam, tertiæ, decimæ, duodecimæ, decimæ tertiæ, decimæque sextæ, causas ut in pulmonum propria noxa consistentes, et a communi corporis,

ris, hæmoptoës propria, alienas, item quintae et octavae causam, quia insuper a diversis vitiis pendet, prorsus rejiciendas arbitror. Item e reliquarum quas rejeci specierum originibus sextam, nonam, undecimam, decimam septimam, decimam quartam, decimam quintam, ita e numero hujus morbi causarum tollo, ut nonnullas earum pro causis coadjutricibus agnoscam, et dato habitu in hæmoptoën prono, quodammodo occasionem hujus posse offerre, fatear. Sic catarrhus, sic impedimenta viscerum, aut suppressa hæmorrhagia, morbum jam aliunde incasurum impellere possunt. Quo autem modo variolae hæmoptoën, nisi pulmones obruendo, absoluta vi agendo, omnia pessumdando, ac forsitan venenosa noxa jugulando, cernere non possum. Ergo e tanta specierum farragine a viro claro agnita ego primam et secundam solas agnoscendas ita judico, ut has ne duas quidem esse sed in unam referendas contendam.

contendam. Atque unam tantum modo haemoptoës speciem esse, quaeve ejus natura aut causa proxima sit, ad demonstrandum jam progredior.

DE CAUSA PROXIMA.

HAEMOPTOËS verae activae scilicet phthificae naturam more mathematico prius negando, deinde rem ipsam explorando, constituere conabor.

PRIMUM igitur haemoptoe quam noxa externa fecit, nisi ea tanta est ut ad morbum absoluta sit, nullum fere periculum adfert. Aut si quando violentiae magnitudine nocet, alia mala non hunc morbum adferendo nocet. Nam ad veram haemoptoen phthificam creandam habitu haemorrhagico aliisque phthiseos notis simul adparentibus opus est.

DEINDE ne haemorrhagica quidem conditio, ubi casu ea subest, neque in pulmonibus quicquam vitiatum est, morbum dat.

D

Siquidem

Siquidem aliarum partium sanguinis impedimenta hunc ad pulmones percitare, et rupto vase etiam effundere, sed impune fatis, si impedimenta tolluntur, nota sunt *. Itaque impedita menstrua leviter nocere, nec haemoptoen phthificam dare reperiuntur.

POSTREMO, neque justus habitus haemorrhagicus totiusque corporis communis, ubi in pulmones etiam vitiatos aut male conformatos, sanguis, feminio male alte in corpore fito, percitatur, hunc morbum procreat †.

UT igitur habitu haemorrhagico, ut pulmonum vitio aut prava conformatione opus quidem est; ita alia conditio mox exploranda, sine qua morbus esse nequit, insuper requiritur.

QUAE conditio qualis sit, aut an a medicis explorata, paucis requiram. Medici nonnulli nihil aliud fere ad haemop-

* id. ibid.

† id. ibid.

toen et phthisin creandam, quam ulcus, ex vulnere per pulmonum mobilitatem biduum aut triduum aperto servato, natum requisierunt. Quod ita tamen non est. Siquidem vulnus pulmonis saepe in ulcus lene, et ubi suppuratio aequae facile, ac quidlibet qualibet in parte vulnus, conglutinatur, vertitur; idque nullo phthiseos periculo. Quam rem praeceptor noster CULLENUS, ut et peripneumoniae suppuratae, et congestionum non peripneumonicarum, item cystidum plurima exempla, ubi humor procreatus bonae notae fuit, aegrotantesque plerumque convaluerunt, saepenumero observavit.

Cujus rei alii medici non ignari, vulnerata vasa ideo non conglutinari, quia aëri pars aegrotans pateret, nihilo verius existimarunt. Siquidem et externa vulnera, aëri objecta, tamen sanescunt; et si vel maxime aër nocere putandus sit, tamen ab eo pulmones ita tegi ut occasio sanascendi detur, tot ulcerum vulnerumque,

que, et ipsius hæmoptoes, sanatorum exempla, satis superque probant. Ergo alia rei ratio quaerenda est.

PERCITATO ad pulmones sanguine, nec rubrum vas perrumpere valente, exhalatur in corpus pulmonum vapor. Quod cum ab habitu hæmorrhagico et sanguine percitato pendeat, si quando hic quoque perruptis vas exit, ut illud eo magis ac certius fiat necesse est. Quem vaporem exhalatum nihil cum bronchiis habere commune, stagnantemque varie mutari posse, anatomica cognitio docet.

PORRO idem hic vapor in loca vasibus absorbentibus privata exire potest. Nam talia loca ex cellulosa natura constantia varia in corpore subesse, tumores membranulis quas *cystidas* Graece dicas, obvoluti, humoremque absorptioni habilem habentes, argumento sunt.

QUIN et humor effusus absorptioni inhabilis esse potest. Nam stagnando, cum materiae cellulosae ad illum capiendum apta portione coire, ea includi, et sic tubercula

tubercula pulmonum efficere, potest. Quae quidem tuberculorum, alioquin non bene explicatorum, origo verisimilis est. Estque haec una ratio haemoptoes, quae in tabem pulmonum definit, explicandae. Nam in longe plurimis exemplis haemoptoe una cum tuberculis esse, et ab iis cum haemorrhagico habitu proficisci, reperitur.

SED, cum et tubercula diversa et humor iis conclusus diversus videantur, qualia utraque sint deinceps anquiratur.

QUOD ad tubercula attinet; cum humor scrofulosus toties glandulas conglobatas alibi occupet, et sic tubercula creet, ita tubercula pulmonum totidem glandulae conglobatae esse dici possunt. Requae vera glandulae tales, quae asperam arteriam ibi, ubi bronchialis esse incipit, circumstent, et inferius etiam prosequantur, non quidem desunt. Eaedem saepe inflammatae et exulceratae esse, pulmonesque labis participes effecisse, et veram tabem dedisse, sunt repertae. Ea igitur
tenuis

tenus glandulae pulmonum conglobatae, tuberculorum et tabis sedes ita esse fatendae sunt, ut hoc non saepius fieri memineris. Nam

NULLUS adhuc anatomicus per totum pulmonum corpus istas glandulas aut tot saltem numero subesse, quot tubercula subsunt, deprehendit. Quocirca inter medicos et pathologos nunc constat, tubercula extra glandulas conglobatas esse plerumque sita.

RURSUS humor, qui sive in glandulis istis, sive in tuberculis inest, ut consideretur; quin is scrofulosus saepissime sit, non est dubitandi locus. Nam et humor scrofulosus, praeterquam quod eas glandulas effusus stimulat, cum in varias alias partes, tum in membranam pulmonum cellulosam saepe effunditur, et una cum habitu haemorrhagico tuberculorum fundamentum jacit. Quibus tuberculis similes ipsi tumores scrofulosi esse queunt.

VERUM,

VERUM, quod ad tumores cystidibus seu membranulis conclusos attinet, prorsus diversus humor, ac neque scrofulosus neque suppurationi aptus, sed multo potentior et acrior stagaando vehementem fermentationem patitur, exulcerat, et a conglutinatione et sanatione alienus, ob propriam naturam et mutationem quam subit multiplicem, non etiam propter pulmonum mobilitatem aut aegram partem aëri objectam esse permanet.

HAEC de tuberculis, tabis pulmonum origine, dicta sint. Quae sicubi explicatu difficiliora sunt, hæc opinione posita, apte explicabilia videntur; scilicet ab effusionibus quae aliqua ex parte in eodem hæmorrhagico habitu, in quo hæmoptoe, consistunt, illa quoque pendere. Unde, quare una cum tuberculis hæmoptoë incidat, haud inepta ratio redditur. Et sic quoque tubercula ante hæmorrhagiam existere, postque eam, gliscente jam inflammatione, versis in ulcera tuberculiz, et impetu sanguinis ad vasa perrumpenda

perrumpenda satis demum valente, frequentiora esse possunt. Tumores membranulis conclusos humor, quem in aliis partibus vix explicare audeo, in pulmonibus peculiaris creare, habitus hæmoptœen inducens, tuberculorum initium dare, hi permanentes irritare et habitum morbo opportunum ipsumque illum procreare, videntur. Et præter tubercula et ulcera habitus cacochemicus pulmonum ex eadem causa forsitan esse potest.

S E M I N I A.

IN hæmoptœen præ caeteris proni sunt ii qui mala thoracis conformatione aut natura sanguinea et plena sunt. Quales sunt candidi, roseis genis labrisque, cute molli et per quam sanguinis rubor amabiliter traluceat, oculis caeruleis præditi; virilis quam muliebris sexus; priore vita hæmorrhagia pati consueti; animi adfectibus aut perturbationibus impotenter dediti; hysterici; a decimo sexto aut octavo ætatis anno ad trigésimum quin-

quintum agentes; postremo quilibet forte nascendi labem a parentibus acceptam nacti.

POTESTATES NOCENTES.

LICET multas noxas quas pro causis SAUVAGESIUS habuit rejecero, tamen, ut dictum est, alias restrictiore sensu, et nostrae morbi naturae opinioni magis consentaneo, retinere non dubitavi. Ergo, ubi jam aliunde, ut praemonstratum est, haemoptoes periculum subest, id auget, et imminentem ultro morbum impellit, quicquid aut sanguinem percitat aut genus nervosum stimulat. Hujuscemodi sunt impedimenta aliarum partium, aut haemorrhagia alibi aut profluvia quaelibet suppressa; vicina viscera aut ipsum jecur infarcta; animi adfectiones vehementiores aut subitae, aut perturbationes graves; vita quieta; victus plenus ac lautus; labor omnis qui nimius sed non diuturnior est, luctantium aut onera tol-

E

lentium

lentium nifus; venus ante tempus aut supra vires; extremorum artuum aut corporis summi fpasmus, aut imminuta perfpiratio et pedum frigus; item cibi acres, ut aromata aut condimenta; potiones fpirituofae; postremo vernorum dierum effectus, quo per novum calorem humores magis rarefcunt quam firma constricta iis cedunt; et fi qua regio aut coeli tractus huic fimilem effectum praestat.

P R O G N O S I S.

HAEMOPTOE, haemorrhagiarum activarum propria, ficque a nobis tractata, non eundem quem mixta a fcriptoribus defcripta eventum habet. Incipiens enim, ut lenior et adminiftratu facilior eft, ita non periculo caret; quia, vel antequam fputum adpareat, tubercula aut ulcera mala fere femper fubfunt; quae difficillime et fummo negotio, artis et naturae viribus conjunctis, fuperantur. Provectiore autem morbo, et rubris jam perruptis

perruptis vasis, cum illa tanto et majora et deterioris naturae sint, salutis minor spes est. Verum, et ante sputum et post id, rejecti sacci humorem malum concludentis, et vel sublatis radicitus morbi vel leniti, vitaeque productae, non exempla defunt.

CURANDI RATIO.

LICET haemoptoen in angustius spatium quam priores scriptores, passivis speciebus recisis, coegerimus, et ad unam speciem quae in sanguinis abundantia, eaque pulmones praecipue, atque cum haemorrhagico impetu, lacescente, et tubercula gignente aut fervante, collocaverimus, ideoque sanatu ancipitem morbum curandum desumpserimus; tamen, si venturo malo occurrendi siue praesens sublevandi, seu, si id quoque fieri potuerit, tollendi spes erit, de curandi aliqua, utut miserabili, ratione nunc agendum est.

CURA-

CURATIONIS tria consilia mihi ad animum adcurrunt; primum causas remotas devitare aut vim earum infringere; tum plenum corporis reliqui habitum solvere; postremo sanguinem ad pulmones percitatum tardare atque inde revocare, conari.

PRIMUM consilium in iis prae caeteris, qui vel sorte nascendi vel pectoris conformatione, aliisve notis evidentioribus, in periculo morbi versari videantur, probabilem locum habet. Ergo ii, cum in pueritia et a primis annis, tum maxime, ubi jam formidabiles pubertatis anni imminebunt, ab omnibus potestatibus nocentibus, quae in nostra manu magis sunt, cum cura contineantur. Omniaque, quae vel sanguinem percitent vel genus nervosum irritent, procul amoveantur. Animus quam maxime quietus, serenus, et tranquillus servetur, et, ne quando turbetur, curae sit. Leni semper ac modicae exercitationi, subito labore aut conatibus nimis vitatis, consulatur.

E cujus generibus ambulatio, quae citra lassitudinem aut cordis percussus citatos fit, bona; melior vectio in equo, melior etiam in rheda est. Navigandi enim, quod optimum genus est, in morbi jam adparentis tempus, necessitas differatur. Calor omnis, insitum augens, aut cor stimulans, magisque etiam hunc excipiens frigus, extimescantur. Cibi lenes et modica materia nec stimulant, potionesque consimiles, fumantur. Et ante omnia ab exitiali consuetudine, qua plurimos quotidie, aliter servandos, e medio rapi videmus, ad ebrietatem et crapulam meraca bibendi, veneno magis et angue, abstinenceatur. Nimius veneris stimulus caveatur. Haemorrhagiarum et profluviorum quorumlibet, nisi quod morbidis moderandum et obviam eundum erit, suppressiones prohibeantur aut tollantur. Omnes excretiones, praecipue quae per alvum et cutis summae foramina perficiuntur, faciles et apertae ferventur. 'Haec fanis adhuc,' ut CELSUS ait, ita
 'fervanda

‘servanda sunt, ut curandum’ fit, ne nimis
iis insistendo, aut intempestivo et temera-
rio de sani hominis vita studio injecto
terrore, ‘in secunda valetudine adversae
remedia consumantur.’

SECUNDO et tertio medendi consiliis
respondent eadem fere quae ad morbo
occurrendum praecepta sunt; sed eo ac-
curatius ac diligentius observanda, quo
magis in praecipite is est, qui jam cum
pessimo morbo conflictatur, quam cui
tantummodo ex longinquo periculum me-
tuendum est. Hic igitur victus parci ex-
quisita ratio habeatur; siquidem nihil ad
corpus attenuandum, et sanguinis in quo-
libet corporis loco siue abundantiam mi-
nuendam, siue ex eodem illius impetum
avertendum, quam victus tenuis consue-
tudo, efficacius est. Quae si adversus
tubercula, quo minus decrescant aut sol-
vantur, minus valet aut spei minus pro-
mittit; tamen per vitae tempus quo hae-
moptoe et tabis periculum vigent observa-
ta hoc promittit; ne illa, si nondum in
aliquid

aliquid magnitudinis, quae spem salutis tollat, jam ante excreverint, in amplius deinceps crescant, et ut vitae producat, efficit. Materia vero phthisicis maxime conveniens lactea est; quippe quae et satis alat, et blanda sua vi corpus minime irritet. Cujus quod ad temperiem attinet, is calor, qui recens excepti est, optimus videtur; siquidem frigori et calori nimio medius, et nobis gratus, omnino noxae periculo caret. Ob quam causam ex matre animante, siue ea vacca, siue ovis, siue capella, siue equa, siue mulier est, recens acceptum lac sumendi consuetudo, arte calefaciendi consuetudini praestat. Cui cibi generi, si quod, praesertim aestivo tempore, addendum est, id ex herbarum genere, quae et concoctu faciles neque corpus calefaciunt, et febriculam inter concoquendum minus excitant, trahatur. SAUVAGESIUS cremores dilutos ex oryza, hordeo, avena, pane aqua cocto, potui recte praecipit. Idem in accessione "febrilem aestum componendum

componendum, quietem conciliandam, et tempus vasis sanguinem perdentibus quo conglutinentur dandum, per juscula e carne vitulina, vel pullina cum lactuca, vinca, plantagine, symphyti radice confecta," quoque admonet.

ITEM acidi paululo dilutae potiones, quibus refrigeratus aeger recreetur, conveniunt; neque enim tantillum diluti acidi, quantillum permitti solet, ac ne major copia quidem ad ulcus aut vulnus conglutinandum, posse videtur.

Ex exercitationis generibus hoc in loco gestatio, seu corporis totius, quiescentibus quam maxime musculis, motus motui horum anteponendus est. Ineunte igitur morbo, iter calidis diebus in hac regione, modo ne calor, quod hic quoque aliquando fit, nimius fit, facere equo utile est, utilius rheda; nam omnis lassitudo nocet, quae plerisque imbecillis equo vectis tamen contingit. Nave vero vehi, quo corpus assidue noctes atque dies, quietissima vi musculosa, agitur, quodque corpus eo motu minime

me insuper aestuat, in iisdem calidis tempestatibus, omnibus gestationis generibus antecellit. Neque hoc ratio non probat, et experientia et usus firmant.

NEQUE per victus et exercitationis rationem calor, sed et coelestis, dempta eorum ratione, vitetur; maximeque ejus ac frigoris inter se vicissitudines. Ab iis ergo, quibus ex hac insula valetudinis causa, hoc morbo laborantibus, proficiscendum est, praecipite aestate aut ineunte autumno in Galliam, Italiam, aut Lusitaniam, migretur, illic hyems exigatur, ubi patriae frigus hyemale cum comodo vitabitur. Redeundumque vere novum domum, ubi frigore patriae peior, illorum locorum ardor, cum pari aut majore fructu, fugiendi copia dabitur. Nihil enim eorum consilio inconsultius est, qui, praeter hiemes in illis continentis tractibus exactas, etiam aestatem cum certa et subita perniciē, licet in patria per annos forsitan superstitibus esse licuerit, transigere non metuunt.

F

PORRO,

PORRO, sanguinis detractiōe pulmonum turbas; et sputum levare convenit. Nam adeo saepe haemorrhagia instat, idque periculi intentat, ut praesentis hujus auxilii necessitas existat. E brachio incisa vena sanguinem quarta quavis hora adimendum SAUVAGESIUS judicavit. Cujus utique nulla certa hujusmodi norma esse potest, cum plus aut minus pro mali vehementia et hominis viribus, saepiusque aut rarius, auferri oportere manifestum sit, resque e medici praesentis judicio pendere fere soleat; nisi quod, praeter virium rationem, donec crusta sanguinis detracti decedat, et vel sputi vehementia vel hoc ex toto desinat, ab opere non desistendum videatur.

SANGUINEM etiam a pulmonibus avertunt, et ad summum corpus emetica derivant *. In quem finem compluribus, quae conveniunt hoc tempore, tartarum emeticum anteponitur; quippe quod parvis dosibus, sed saepius datum, sine vomitu, hic inutili, nauseam movendo ad cutis

* Cul. loc. rel.

tis foramina potenter, sanguinem, vixque citatum, a pulmonibus derivat. Praeter autem supra purgantia, etiam

INFRA quae leniter purgant, aut alvum saltem facilem mollemve servant, non vituperandum sunt auxilium. Quem in usum pulpa cassiae, tamarindi, flores persicorum, sulphuris, et manna, haud improspere adhibentur. Eo autem magis a dura alvo metuendum est, quod nihil magis ad pulmones sanguinem impellit, nihil eos magis adimplet. Ergo et liquoribus in eam immixtis mollitiei ejus consulendum est.

NEQUE sanguinis non impetum in pulmones imminuunt vesicatoria. Quae, quo propius partem laborantem imponuntur, eo plus auxilii promittunt.

POSTREMO, ad consuetudinem qua sanguis ad pulmones ruit demendam, fonticuli accommodantur. Quae, ut quam diutissime permanent, ita maxime optatum effectum et certissime praestant. Neque utrorumvis, five vesicatoriorum
nisi

nisi mora brevissima, five fonticulorum, stimulus incommodo ulli fere, molestiae ulli reperitur; utpote qui, parte exiguae objectus, ad universum nervorum genus, ideoque ad cor, non perveniat.

FINITIS jam non quae dicenda de optimo argumento erant, sed quae, urgentibus improbis artificibus qui proelium administrant, et ad auctoritatem duram, nam certe, faciles alioquin,

—placidasque virum deus obstruit aures,

provocantibus, dici a territo juvene scribendique rudi poterant; meis medicinae et aliis hic praeceptoribus, ob pulcherrimum donum, formatum literarum disciplina et scientiae morumque praeceptis pectus, quae optimis parentibus debentur, gratias ago. CULLENO autem, cui ipsa malorum invidia,

*—In fragili quaerens illidere dentem,
Offendit solidum,*

nihil

nihil aliud superaddo, nisi me pulcherri-
mi argumenti materiam ab eo acceptam,
partim causa modo relata, partim ob ad-
dendi studium, partim propter annos ju-
veniles, omnibusque magis, per ingenii de-
fectum, foede corrupisse. Neque tam
mea, quam illius causa, ne praeter auden-
di temeritatem, etiam ingrati animi et illi
oneri esse viderer, hoc fatendum putavi;
simul ut, honesto exemplo proposito, alio-
rum ignorantiam aut perversam diligen-
tiam, qui CULLENO officiose quod suae
stultitiae sine invidia debebatur dabant,
reprehenderem; aliorum adrogantiam
animumve beneficii parum memorem,
qui si quid novi, ingeniosi, aut etiam a
gravissimis Europae medicis summisque
viris, praetervisum esset, vix aut non omni-
no illo nominato, ipsa luce et omnibus
condiscipulis palam, si semel hac urbe
exiissent, sibi scilicet vindicabant, igno-
minia digna notare.

F I N I S.

